

1. Het recht op onderwijs garanderen

INLEIDING

1. DE RELATIE TUSSEN OUDERS IN ARMOEDE EN DE ONDERWIJSWERELD
2. DE ONDERWIJSKOSTEN
3. DE OPLEIDING EN NASCHOLING VAN LEERKRACHTEN
4. DE DEELNAME AAN HET KLEUTERONDERWIJS
5. DE PARTICIPATIE IN OVERLEGORGANEN
6. DE INSCHRIJVING
7. DE SOCIALE SEGREGATIE OP DE SCHOOLMARKT
8. DE ORIËNTATIE IN DE SCHOOLLOOPBAAN
9. HET TAALBELEID
10. AANBEVELINGEN

Inleiding

De overleggroep onderwijs van het Steunpunt bestaat sinds februari 2005. De eerste resultaten van de werkzaamheden waren terug te vinden in het Verslag 2005. Dit document erkende dat het onderwijs meer aandacht had voor de armoedeproblematiek. Tegelijkertijd werd er gesteld dat er toch nog erg veel werk aan de winkel was om de gevoeligheid te verhogen voor de situatie van leerlingen die in armoede opgroeien. In dit deel bekijken we wat er sindsdien gebeurd is en hoe we deze evoluties kunnen evalueren.

Met het oog hierop organiseerde het Steunpunt in 2007 een cyclus van vijf bijeenkomsten rond het thema 'Armoede en Onderwijs'. Daarbij werd er getracht om een brede waaier aan onderwijsactoren samen te brengen. Het ging om verenigingen waar armen het woord nemen, maar ook om terreinwerkers uit het onderwijs, vertegenwoordigers van de universitaire wereld, de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) . . . Jammer genoeg kon er geen vertegenwoordiger van het lerarenkorps deelnemen. De volledige lijst van participerende organisaties is achteraan dit verslag terug te vinden.

Onderwijs is sinds 1989 een gemeenschapsbevoegdheid. Net als bij de totstandkoming van het Verslag 2005, waren er op deze vergaderingen echter zowel Nederlandstalige als Franstalige actoren aanwezig. Hierdoor werden de ideeën en analyses die aan beide kanten van de taalgrens leven en gemaakt worden, samengebracht, wat de besprekingen een extra dimensie gaf.

Deze tekst is de neerslag van de discussies die op deze vijf bijeenkomsten werden gevoerd. De gesprekken spitsten zich toe op negen thema's. Bij de keuze van deze thema's hebben we ons laten leiden door de vragen die de partners van het Steunpunt opwierpen, door de antwoorden van het beleid op het Verslag 2005, en door meer recente beleidsvoorstellen.

1. De relatie tussen ouders in armoede en de onderwijswereld

De relatie tussen ouders die in armoede leven, en de onderwijswereld werd door de deelnemers aan het overleg als voornaamste struikelblok gezien. Of het nu gaat over de moeilijke participatie in overlegorganen, het sturen van kinderen naar het kleuteronderwijs, het ongemakkelijke inschrijvingsmoment of de positie van ouders wier kind naar het buitengewoon onderwijs verwezen wordt. . . het is duidelijk dat er nog steeds een diepe kloof gaapt tussen de onderwijsinstellingen en de gezinnen in armoede. Dit is een punt dat in het Algemeen Verslag over de Armoede (AVA)¹ al sterk naar voor kwam en dat nog steeds brandend actueel is. Zo stelt de Actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (2005-2009) dat er ook nu nog heel wat mis loopt op vlak van communicatie tussen leerkrachten en ouders. "Ouderbetrokkenheid, ook voor ouders van kinderen in armoede, is een heel belangrijk werkpunt"². Aan Franstalige kant klinken dezelfde geluiden.³

Volgens de deelnemers aan het overleg vloeien de moeilijkheden in de relatie voort uit het feit dat het onderwijs nog steeds op de leest van de middenklasse geschoeid is. Deze analyse moet in het achterhoofd gehouden worden, want nu schuiven scholen nog te vaak hun eigen model als referentie naar voor. Omdat scholen op basis van evaluaties werken, ondervinden ze grote moeilijkheden om op een empathische, neutrale en niet-veroordelende manier naar gezinnen te kijken, in het bijzonder naar gezinnen waarvan de kinderen niet slagen. Dit bemoeilijkt de relatie tussen beide partijen, die eigenlijk een partnerschap zouden moeten opbouwen. Beide partijen zijn complementair, maar hebben een andere rol. Daarom dienen leerkrachten geholpen te worden om in te zien dat niet alle gezinnen hetzelfde zijn als hun gezin.

¹ ATD Vierde Wereld, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, Koning Boudewijnstichting. (1994). *Algemeen Verslag over de Armoede*. Brussel.

² Vlaamse overheid. (2007). *Actualisatie Vlaams Actieplan 2005-2009. Versie VR 11-4-2007* (2007). p. 113.

³ Pourtois, J.P. (2005). Les parents aussi ont une compétence éducative. *CONJONCTURE Belgique – Pauvreté et Droits humains en Belgique*, Centre de documentations, ATD Quart Monde Wallonie, Bruxelles, Septembre Octobre 2005: p. 3.

Vanuit die optiek hebben de deelnemers aan het overleg dan ook grote problemen met een beleidsdiscours dat een overdreven disciplinerend karakter heeft. De politiek lijkt begrepen te hebben dat het belangrijk is om ook ouders uit kansengroepen nauw bij de school van hun kinderen te betrekken, maar deze gevoeligheid staat nog in zijn kinderschoenen. Het is misschien daarom dat sommige maatregelen om ouders te betrekken, een erg formalistisch karakter hebben. Het **contractdenken** heeft bijvoorbeeld ook in het onderwijs ingang gevonden. Zo wil de Franstalige minister van Onderwijs een contract laten afsluiten tussen de school en de ouders zodat de rechten en plichten van iedereen duidelijk gedefinieerd zijn (les contrats 'école-familles').⁴ Op dezelfde wijze opperde haar Vlaamse collega het voorstel om scholen de mogelijkheid te geven om ouders verplicht naar het oudercontact te laten komen.⁵ Later stelde de Rondetafelconferentie over de kwaliteit van het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor om ouders te verplichten een engagementsverklaring te ondertekenen met daarin hun rechten en plichten. De plichten van de ouders zouden er bijvoorbeeld in bestaan een minimum aantal oudercontacten te bezoeken. Van niet- Nederlandstalige ouders zou worden verwacht dat ze hun kind dat niet of onvoldoende Nederlands kent, minstens één buitenschoolse activiteit laten volgen waar het met het Nederlands in contact komt. In het eindrapport van de Rondetafelconferentie stond vervolgens het voorstel om de mogelijkheid te onderzoeken om administratieve boetes uit te vaardigen aan ouders die zich niet aan de afspraken van deze engagementsverklaring houden.⁶

Het overleg verwerpt een dergelijke aanpak unaniem. Het zou totaal niet efficiënt en waarschijnlijk zelfs contraproductief uitpakken. Mensen in armoede hebben het immers moeilijk om te voldoen aan eisen en afspraken, die voor velen misschien vanzelfsprekend lijken. Door alles toch in een contract te gieten, krijgen scholen een instrument in handen om leerlingen uit arme gezinnen uit hun instelling te verwijderen. Het woord contract is in deze trouwens een erg misleidende term. Een contract is slechts geldig wanneer het wordt gesloten tussen twee partijen die op gelijke voet staan. Zeker in relatie tot gezinnen in armoede zit de school in een overduidelijke machtspositie. Er zijn maatregelen nodig om school en gezin dichter bij elkaar te brengen, maar die mogen geen verplicht karakter hebben.

De eerste ontmoeting tussen het gezin en de school is daarbij van doorslaggevend belang. Dit contact zet de toon voor de toekomstige relatie. Volgens de deelnemers aan het overleg zou de school van bij de inschrijving op zoek moeten gaan naar het potentieel van de leerling en luisteren naar wat de ouders voor hun kind willen. Het inschrijvingsmoment is dus meer dan een louter administratieve stap. Het is het eerste formele contact tussen de school en de ouders. Bovendien worden er essentiële zaken besproken zoals het schoolreglement en de kosten die in de loop van het schooljaar betaald moeten worden. Daarom is het erg belangrijk dat er op dat ogenblik op een heldere en respectvolle manier gecommuniceerd wordt. Het werkt erg demotiverend en stigmatiserend voor ouders uit kansengroepen om bij hun eerste ontmoeting met het onderwijs al met de neus op een heel aantal moeilijkheden gedrukt te worden. Toch blijft correcte communicatie een knelpunt. In haar advies⁷ op het Verslag 2005 stelt de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) daarom dat iedereen die leerlingen inschrijft, deskundigheid moet verwerven op het gebied van communicatie op maat. De deelnemers aan de vergaderingen vonden dit een erg zinvol voorstel.

Een andere manier om de relatie tussen het onderwijs en de ouders in armoede te verbeteren, is werken met personen die een **brugfunctie** tussen beide partners vervullen. Volgens de deelnemers aan de werkgroep kunnen deze personen met name de moeizame communicatie tussen beide partijen vergemakkelijken. Zo kunnen de ouders in eerste instantie naar hen stappen als de drempel om bij de school aan te kloppen te hoog is. Tijdens het overleg werden enkele praktijkvoorbeelden aangehaald waar deze rol in scholen al met succes ingevuld wordt. Hierbij valt vooral op dat de brugfunctie geen welomlijnde definitie kent. De precieze invulling verschilt van voorbeeld tot voorbeeld. Bovendien wordt de rol van brugfiguur op dit ogenblik door een verscheidenheid aan personen uitgeoefend. Het zijn zowel vrijwilligers als mensen die op professionele wijze met onderwijs bezig zijn. In die

⁴ Arena, M. (2005). *Contrat pour l'école*. Gouvernement de la Communauté française, Bruxelles. www.contrateducation.be.

⁵ Ouders moeten meer naar school (2007). *De Standaard*, 22 maart: p. 2.

⁶ Vlaamse Gemeenschapscommissie, Vlaamse Overheid. (2007). *Eindrapport van de Rondetafelconferentie over de kwaliteit van het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Brussel: Vlaamse Overheid.

⁷ Vlaamse Onderwijsraad. (2006). *Advies over het verslag 'Armoede uitbannen, een bijdrage aan het politiek debat en politieke actie*. Brussel: Vlaamse Onderwijsraad.

laatste groep maken we een onderscheid tussen enerzijds leerkrachten die binnen hun school deze rol hebben opgenomen, en anderzijds personen die niet aan een onderwijsinstelling verbonden zijn. De deelnemers aan het overleg zijn van mening dat zowel professionals als vrijwilligers de rol van brugfiguur kunnen uitoefenen. Hierbij maken ze wel enkele bedenkingen:

- Mensen van buiten het onderwijs die deze rol op vrijwillige basis opnemen, kunnen de ouders en leerlingen in armoede op laagdrempelige wijze naar de juiste deskundige hulpverlener doorverwijzen. Ze moeten daartoe wel de nodige kennis kunnen verwerven.
- De drempel om naar leerkrachten te stappen, die binnen hun school de rol van brugfiguur hebben opgenomen, is voor sommige ouders in armoede hoog. De deelnemers aan het overleg maken zich ook zorgen over de belangenconflicten die in deze situatie kunnen ontstaan.
- Voor personen die in een professioneel statuut de relatie tussen ouders in armoede en scholen willen verbeteren - zoals het Schoolopbouwwerk in Vlaanderen en les Mediateurs Scolaires in de Franse Gemeenschap - is het van essentieel belang om een open partnerschap op te bouwen met hun publiek. Dit kost veel tijd en energie. Daarom dienen er hiervoor voldoende middelen vrijgemaakt te worden. Deze professionals moeten een statuut met de nodige jobzekerheid krijgen. Enkele deelnemers aan het overleg pleiten er daarnaast voor om ervaringsdeskundigen aan te stellen, die dit werk kunnen doen.
- Deze begeleiding door derden neemt de verantwoordelijkheid van de leerkrachten echter niet weg.

Ook al is er op het vlak van communicatie tussen scholen en de ouders in armoede nog heel wat werk te verzetten, toch zijn er op het terrein een aantal **goede praktijkvoorbeelden** te vinden, die navolging verdienen. Zo heeft men in de Gentse Lokale Overlegplatforms (LOP) van het basis- en secundair onderwijs een charter⁸ opgesteld over de grondregels van goede communicatie tussen ouders en scholen. Deze overeenkomst, die geïnspireerd werd door het werk van De Zuidpoort⁹, legt het grootste deel van de verantwoordelijkheid bij de scholen. Uiteindelijk zijn zij de professionele partner in dit verhaal. Ook de LOP's van het Nederlandstalig basis- en secundair onderwijs in Brussel stelden een gelijkaardig charter¹⁰ op. Hier was het Brussels Platform Armoede een stuwende kracht.

2. De onderwijskosten

Onderzoek van het Hoger Instituut voor de Arbeid¹¹ en la Ligue des Familles¹² geeft aan dat het onderwijs voor veel gezinnen in armoede nog steeds een erg dure aangelegenheid is. Dit is een oud zeer dat een heel negatieve invloed kan hebben op de schoolse prestaties van kinderen in armoede. De voorbije twee jaar hebben de verschillende overheden wel maatregelen getroffen. Aan Nederlandstalige kant besteden de lokale overlegplatforms (LOP) veel aandacht aan dit probleem. Een bevraging van de vzw SOS Schulden op School¹³ toont aan dat de overgrote meerderheid van de LOP's in zowel het basis- als het secundair onderwijs de problematiek erkent en bespreekt. Toch blijkt uit het overleg dat er nog steeds kosten bestaan die zo hoog zijn dat ze tot uitsluiting van de armste leerlingen leiden. De moeilijkheden doen zich vooral voor op het vlak van schooluitstappen, schoolbenodigdheden en computergebruik.

Op het vlak van **schooluitstappen** realiseren scholen zich nog te weinig dat de kleinste kost ervoor kan zorgen dat de leerlingen uit de armste gezinnen moeten afhaken. Bovendien is het idee dat kinderen op een goedkope uitstap ook dingen kunnen leren, nog te weinig doorgedrongen. De kwaliteit van een pedagogische ervaring staat immers los van haar kost. Op het niveau van de

⁸ Werkgroep Kansen LOP Gent Basis & Secundair. (2007). *Charter voor een goede communicatie met ouders*.

⁹ De Zuidpoort. (2006). *Hebben wij als ouder in de armoede ook een plaats op school*.

¹⁰ Lokale Overleg Platforms van het Basis- en het Secundair Nederlandstalig onderwijs van Brussel hoofdstad. (2007). *Charter armoede en onderwijs: ouders en scholen, partners in de strijd tegen armoede*. Mei 2007.

¹¹ Bollens, J., Poesen-Vandeputte, M. (2007). *Kosten in het basisonderwijs*. Leuven: HIVA – K.U. Leuven.

¹² Lejeune, A., Lacroix, J. (2006). *Le coût scolaire à charge des familles: Enquête 2004-2005*, Ligue des Familles/Recherche Etude Formation.

¹³ <http://sos.welzijn.net>.

scholen moet er werk gemaakt worden van een mentaliteit van kostenbesparing. Elk schooljaar zouden de gemaakte kosten geëvalueerd moeten worden en zou er gekeken moeten worden waar het goedkoper kan. Ook vanuit een pedagogisch perspectief is dit zinvol.

Sommige scholen blijven echter dure schoolreizen organiseren. Vaak is het onderliggende doel een selectie onder hun leerlingen te maken. Niet alleen omdat ze enkel welgestelde leerlingen wensen, maar ook omdat ze homogene klassen verkiezen, hetgeen vanuit pedagogisch oogpunt makkelijker is. Als men dit wil verhelpen, zal er volgens het overleg getornd moeten worden aan de vrijheid van onderwijs, in het bijzonder aan de vrijheid van scholen om hun onderwijsproject te verwezenlijken.

De maximumfactuur¹⁴ die de Vlaamse minister van Onderwijs in het kleuter- en basisonderwijs invoerde, gaat alvast die richting uit. Deze maximumfactuur stelt dat vanaf het schooljaar 2008-2009 scholen jaarlijks niet meer dan 60 euro aan de ouders mogen vragen voor eendaagse uitstappen (voor kleuters is de grens 20 euro). Ook zwembeurten, theaterbezoek... vallen onder deze regeling. Voor de meerdaagse uitstappen mogen de bijdragen niet meer dan 360 euro bedragen, gespreid van het eerste tot het zesde leerjaar. Dit zou een oplossing kunnen betekenen. Toch blijven er veel vragen. Scholen gaan nog steeds in concurrentie met elkaar staan om de mooiste uitstappen te maken. Zeker aangezien uitstappen tijdens de schoolvakanties niet onder de maximumfactuur vallen, zullen ze waarschijnlijk een bron van uitsluiting blijven.

Aan Franstalige kant stelt een rondzendbrief¹⁵ van de minister van Onderwijs dat de scholen ervoor moeten zorgen dat een bepaald percentage van de leerlingen mee op uitstap kan. Sinds 1 september 2006 ligt dit percentage voor de kleuterscholen op 75% van de ingeschreven leerlingen van een studiejaar. In het basis en het secundair onderwijs stijgt dit tot 90%. Indien nodig, moeten de scholen met oplossingen komen om het vereiste percentage alsnog te halen. Hierbij wordt met name aan solidariteitsacties gedacht. Sommigen vrezen echter het stigmatiserende effect van zulke acties op diegene waarvoor het initiatief is bedoeld. Er wordt daarom een sterke voorkeur geuit om aan een mentaliteit van kostenbesparing te werken.

In dit kader werd er op het overleg met lof gesproken over plaatselijke initiatieven waarbij de lokale overheid tussenkomt in de kosten van uitstappen. In het kader van een betere cultuurparticipatie draagt de stad Aalst voor een deel mee bij aan de culturele uitgaven van leerlingen in armoede. Dit op voorwaarde dat de school zich engageert om een kostenverlagend beleid te voeren. In Sint-Niklaas komt het OCMW voor leerlingen uit arme gezinnen tussen in de schoolkosten. Zulke voorbeelden zouden navolging moeten vinden.

Een andere problematiek is die van de **schoolbenodigdheden**. Uit de gesprekken bleek dat het schoolmateriaal nog steeds een stevige hap uit het krappe budget van gezinnen in armoede neemt. Het beleid heeft hier iets aan willen doen door de zaken die scholen aan de ouders mogen doorrekenen duidelijk op te lijsten:

- Aan Franstalige kant geeft de bovengenoemde circulaire aan welke kosten er aan de ouders mogen gerekend worden. Deze rondzendbrief laat evenwel nog veel vrijheid aan de scholen.
- Aan Vlaamse kant is het beleid strikter. In bijlage bij het hierboven genoemde decreet zit een lijst met materialen (passers, schrijfgierief, schoolboeken...) die vanaf 1 september 2007 kosteloos ter beschikking gesteld moeten worden aan de leerlingen. De schoolbenodigdheden op deze lijst zijn enkel degene die onmisbaar worden geacht om de eindtermen en de onderwijsdoelen te halen. Uit het overleg bleek echter dat het uitdelen van dit materiaal in sommige scholen op een inefficiënte en stigmatiserende manier gebeurt. Daarom zouden de onderwijsinstellingen hier enerzijds duidelijke richtlijnen voor moeten

¹⁴ Decreet van 6 juli 2007 tot wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, van het decreet van 13 juli 2001 betreffende het onderwijs-XIII-Mozaïek en van het decreet van 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *Belgisch Staatsblad*, 24 augustus 2007.

¹⁵ Circulaire n°1461 van 10 mei 2006. Gratuité de l'enseignement obligatoire et égalité des chances : coût de la scolarité à charge des familles.

krijgen. Anderzijds moet erover nagedacht worden om het materiaal dat de school aanbiedt, verplicht door de leerlingen te laten gebruiken. Dit kan helpen vermijden dat er een concurrentiestrijd blijft bestaan om wie de beste spullen heeft. Een ander bezwaar dat gemaakt wordt, is het feit dat dure kosten zoals boekentassen niet onder deze regeling vallen. Dit zal voor moeilijkheden blijven zorgen. Ook het feit dat de maximumfactuur enkel voor basisscholen geldt, is problematisch. Daarom zou er ook een regeling moeten komen voor het secundair onderwijs.

- De kosten die niet onder de maximumfactuur vallen, probeert men in Vlaanderen wel te compenseren door vanaf het schooljaar 2008-2009 meer en hogere schooltoelages¹⁶ uit te reiken voor leerlingen in het leerplichtonderwijs. Ook kleuters zullen voortaan van een toelage kunnen genieten. Dit kan een extra aanmoediging voor arme ouders zijn om hun kinderen naar het kleuteronderwijs te sturen.
- Op federaal vlak werd er eveneens een initiatief genomen om de schoolkosten te verzachten. De federale regering keurde immers de schoolpremie¹⁷ goed. Deze toelage op de kinderbijslag moet de extra uitgaven dekken die gezinnen in september 2006 en 2007 maakten wanneer hun kinderen weer naar school moesten. In dit kader krijgen alle ouders met schoolgaande kinderen tussen 6 tot 12 jaar, 50 euro en zij met kinderen van 13 tot 18 jaar, 70 euro.

Tijdens het overleg vroegen de deelnemers om bijzondere aandacht voor het secundair onderwijs. De kosten zijn hier vaak hoger. Zeker in het technisch en in het beroepsonderwijs – de onderwijsvormen waar kinderen uit arme gezinnen het vaakst terecht komen – moet er duur gereedschap aangekocht worden. Daarom zouden er voor richtingen in deze onderwijsvormen meer inspanningen gedaan moeten worden. Scholen zouden de middelen moeten krijgen om het benodigde gereedschap zelf aan te kopen. Op die manier blijven ouders in armoede niet met deze prijzige toestellen zitten als hun kinderen halverwege de opleiding van richting veranderen.

Een problematiek die nauw aansluit bij de schoolbenodigdheden zijn de kosten die met **computer- en internetgebruik** samen gaan. Steeds meer leerkrachten verwachten van hun leerlingen dat ze een PC hebben. Voor gezinnen in armoede is de aanschaf van een computer en een internetabonnement allesbehalve evident. Sommige scholen stellen de computerklassen na de schooluren of tijdens de middag ter beschikking. Dit gebruik zou uitgebreid moeten worden. Hierbij moet er wel op gelet worden dat dit op een niet-stigmatiserende wijze wordt ingevoerd en dat de betrokken jongeren er niet meer tijd in moeten investeren dan hun collega's. Zij willen die tijd immers ook gebruiken om met hun medeleerlingen om te gaan.

3. De opleiding en nascholing van leerkrachten

Het Verslag 2005 pleitte er al voor om de gevoeligheid voor diversiteit en sociale ongelijkheid op een structurele manier in de lerarenopleiding in te bedden. Uit het overleg blijkt dat de vorming van toekomstige leerkrachten nog meer aandacht behoeft. Daarnaast hebben de leerkrachten die al in het vak staan, nood aan vorming en ondersteuning.

Wat **de lerarenopleiding** betreft, pleiten de deelnemers aan het overleg voor bijsturing zodat omgaan met diversiteit op een structurele manier aan de studenten wordt bijgebracht. Enkele cursussen volstaan hier niet. Er moet op transversale wijze aandacht aan geschonken worden. Daarbij moet de toekomstige leerkrachten aangeleerd worden dat hun eigen waarden en normen soms verschillen van die van hun leerlingen, en daarom niet beter zijn. Er bestaan al voorbeelden van dergelijke opleidingen, maar die zijn vaak te kort.

¹⁶ Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, *Belgisch Staatsblad*, 19 juli 2007.

¹⁷ Programmawet van 27 december 2006, art. 168-172, *Belgisch Staatsblad*, 28 december 2006.

Uit het overleg bleek de vraag om in de opleiding bijzondere aandacht te schenken aan vier specifieke elementen:

- Ten eerste wordt erop aangedrongen dat leerkrachten leren om systematisch hun rol te evalueren, in het bijzonder wanneer kinderen in hun klas niet slagen.
- Daarnaast is het erg belangrijk om aandachtig te zijn voor kinderen die in armoede leven. Het slecht functioneren in de klas heeft vaak te maken met de sociale situatie van de familie van het kind.
- Vervolgens wordt er gevraagd dat leerkrachten hun individuele leerlingen op een gedifferentieerde wijze benaderen, naar gelang de individuele pedagogische behoefte van elke jongere.
- Ten slotte is er de communicatie met de ouders. In gesprekken met hen moeten leerkrachten oordelen proberen te vermijden over gezinnen die anders functioneren dan hun gezin.

Naast de nodige theoretische vorming, kunnen specifieke projecten in de lerarenopleiding een belangrijke rol spelen bij de realisatie van deze doelstellingen. Een persoonlijke aanpak waarbij aspirant- leerkrachten met gezinnen in armoede geconfronteerd worden, neemt heel veel vooroordelen weg. Het maakt hen immers bewust van de redenen waarom kinderen uit maatschappelijk kwetsbare groepen het op school moeilijker hebben. Op die manier leren studenten ook om de vraag te stellen waarom de dingen bij mensen in armoede vaak fout gaan. Er moet daarom gezocht worden naar methodieken waarbij de studenten geconfronteerd worden met diversiteit en dus ook met armoede. Er kan in hun opleiding bijvoorbeeld voorzien worden in stages waarbij ze leerlingen met moeilijkheden begeleiden.

De opleiding is belangrijk, maar eens de individuele leerkrachten voor de klas staan, mogen ze niet aan hun lot worden overgelaten. Ze moeten op structurele wijze ondersteuning en vorming krijgen. Deze **nascholing** kan vele vormen aannemen: lessen in theorie, specifieke projecten . . . De deelnemers aan het overleg dringen erop aan dat leraars tijdens de arbeidstijd vormingen zouden volgen. Deze nascholing zou erop gericht zijn hen een reflexieve houding ten opzichte van hun beroep bij te brengen en hun gevoeligheid voor diversiteit te stimuleren. Daarbij moet er specifieke aandacht geschonken worden aan de vier elementen – zelfbevraging, herkenning, differentiatie en communicatie – die hierboven genoemd werden.

4. De deelname aan het kleuteronderwijs

Het Verslag 2005 onderstreepte het belang van de kleuterschool en pleitte daarom voor maximale participatie aan het kleuteronderwijs. Onderwijsachterstand heeft immers heel vaak hier zijn wortels en de schade die op dit niveau opgelopen wordt, is later moeilijk te herstellen. In de kleuterklas wordt er immers meer dan alleen gespeeld. De kinderen pikken er een heel aantal vaardigheden op in verband met hun rol als leerling. Die hebben ze in hun hele verdere onderwijs carrière nodig. Bovendien helpt de kleuterschool hen bij de ontwikkeling van hun taalgebruik.¹⁸

Het beleid heeft het belang van het kleuteronderwijs ook begrepen en heeft daarom beslist om meer middelen vrij te maken voor een betere omkadering. In het kader van het 'Contrat pour l'école'¹⁹ verhoogt de Franse Gemeenschap haar budget voor het kleuteronderwijs gevoelig zodat er meer kleuteronderwijzers in dienst genomen kunnen worden. Ook aan Vlaamse kant beweegt er wat. Het schooljaar 2007-2008 werd tot 'Het jaar van de kleuter' uitgeroepen. Meer concreet keurde de Vlaamse regering het onderwijsdecreet XVII²⁰ goed. Dit decreet voorziet eveneens in de aanwerving van meer kleuteronderwijzers. Hoewel er ook kritiek is²¹, zijn deze maatregelen een eerste stap in de goede richting. Ze helpen immers het aantal leerlingen per klas te doen dalen.

¹⁸ Het jaar van de kleuter (2007). *Klasse*, nr. 176, juni 2007: p. 44-45.

¹⁹ <http://www.contrateducation.be>.

²⁰ Decreet van 13 juni 2007 betreffende het Onderwijsdecreet XVII, *Belgisch Staatsblad*, 21 augustus 2007.

²¹ Wilmet, H. (2007). Kleuterklassen blijven te groot, *De Standaard*, 21 augustus, 2007.

Toch mogen ze niet als een wondermiddel worden gezien. Er moeten ook andere denksporen ontwikkeld worden. De rol van de ouders uit maatschappelijk kwetsbare groepen moet daarbij centraal staan.

Bij het voeren van **sensibiliseringscampagnes** is het noodzakelijk dat net de ouders van kinderen die nu nog niet participeren, bereikt worden. Dit is vaak niet het geval en daarom falen zulke campagnes in hun opzet. Daarom moet er onderzocht worden hoe deze doelgroep het best bereikt kan worden. De deelnemers aan het overleg pleiten er in ieder geval voor om langs verschillende kanalen te werken. Dit kan informeel gebeuren via persoonlijke relaties, zoals de burens, maar ook via professionals die met jonge kinderen en hun ouders in contact komen. Samenwerking met welzijnsorganisaties als Kind & Gezin en l'Office de la Naissance et de l'Enfance* is daar een voorbeeld van, maar ook de OCMW's, wijkorganisaties... hebben een rol te spelen. Hierbij moeten er twee elementen voor ogen gehouden worden:

- Zulke campagnes zullen enkel efficiënt zijn als ze tot doel hebben de ouders te tonen dat de kleuterschool belangrijk is voor hun kinderen. Ouders moeten hun kinderen naar de kleuterschool brengen omdat ze het nut ervan inzien, niet omdat een autoriteit het hen oplegt.
- Sensibiliseringscampagnes mogen niet tot culpabilisering leiden. Ouders die hun kleuters niet naar school brengen, zijn daarom geen slechte ouders.

De deelnemers aan het overleg stellen bovendien voor om **een warm onthaal** te voorzien bij de inschrijving in de kleuterschool. De ouders moeten bij dit eerste contact de nodige informatie krijgen, maar de school moet ook naar hun vragen en bekommernissen luisteren. Als ouders uit kansengroepen zich op deze eerste ontmoeting welkom voelen, kan hen op een open manier het belang van deelname aan het kleuteronderwijs duidelijk gemaakt worden. Daarom moeten kleuterscholen de nodige tijd en middelen investeren om het inschrijvingsmoment te gebruiken als een efficiënt instrument om participatie te stimuleren.

In het kader van een verhoogde participatie aan het kleuteronderwijs, circuleert op politieke niveau het voorstel om de verplichte instapleeftijd in het onderwijs te verlagen. "Een verplichting zou interessant kunnen zijn om kleuters uit maatschappelijk kwetsbare groepen effectief in het kleuteronderwijs te krijgen," redeneert men, "kansrijke ouders sturen hun kinderen al, omdat ze beseffen hoe belangrijk dit voor hun kinderen is." De deelnemers aan het overleg zijn hier geen voorstander van. Zij vinden het van cruciaal belang dat er een grote mate van soepelheid behouden wordt, aangepast aan de specifieke situatie van ouders in armoede. De oplossing mag immers niet meer problemen veroorzaken. Volgens enkele deelnemers weigeren sommige OCMW's nu al het leefloon aan gezinnen van wie de kinderen niet naar school gaan.

5. De participatie in overlegorganen

Ook in het onderwijs is het belangrijk dat mensen in armoede een stem hebben zodat ze kunnen meedenken en meedoen. In dit stuk richten we ons specifiek op participatie in overlegorganen. Er stellen zich op dit terrein nog heel wat problemen, zowel in beleidsorganen als ouderverenigingen. De deelname van ouders aan het debat zorgt er echter voor dat maatregelen beter begrepen worden en meer legitimiteit krijgen. In het Verslag 2005 werd gemeld dat, aan Vlaamse kant, mensen in armoede zich niet altijd thuis voelen in de lokale overlegplatforms. Ze zijn er dan ook zwak vertegenwoordigd. Dit blijft een belangrijk aandachtspunt. Te meer omdat de lokale overlegplatforms (LOP)²², als forum waar onderwijsmensen en de lokale gemeenschap overleg plegen, een steeds grotere rol toebedeeld krijgen in de strijd tegen kansarmoede in het onderwijs. Aan Franstalige zijde waren tijdens het overleg dezelfde klachten te horen over de Conseils de Participation.²³

* Office de la Naissance et de l'Enfance: Franstalige tegenhanger van Kind & Gezin.

²² Besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2002 betreffende de lokale overlegplatforms inzake gelijke onderwijskansen, *Belgisch Staatsblad*, 24 september 2002.

²³ Decreet van 24 juli 1997 dat de prioritairere taken bepaalt van het basisonderwijs en van het secundair onderwijs en de structuren organiseert die het mogelijk maken ze uit te voeren, *Belgisch Staatsblad*, 23 september 1997.

Wanneer ouders in armoede hun weg naar deze organen vinden, blijkt effectieve participatie erg moeilijk is. **De onderwerpen** die er behandeld worden **en het taalgebruik** met veel technische termen dat er gehanteerd wordt, maken dat het voor ouders uit kansengroepen erg moeilijk is om hun stem te laten horen in deze overlegorganen. De deelnemers aan het overleg pleiten er daarom voor dat overlegorganen hier aandacht voor zouden hebben. Om een echte participatie te stimuleren, zouden de onderwerpen die er besproken worden over meer moeten gaan dan louter over de schooltechnische zaken (als bv. de organisatie van de schoolkantine). Ook de inhoud en de invulling van het pedagogisch project zou een onderwerp moeten zijn. Dit moet gebeuren in een taal die ook voor de ouders in armoede begrijpbaar is.

Daarnaast moet er volgens het overleg gekeken worden hoe ouders in armoede **ondersteuning** kunnen krijgen als ze in overlegorganen willen participeren. Hierbij dienen zich twee sporen aan om tot een oplossing voor deze problematiek te komen:

- Enerzijds blijkt het voor ouders in armoede vaak veel makkelijker om in overlegorganen te participeren indien ze geholpen worden om de vergaderingen grondig voor te bereiden. Op die manier beheersen ze de thema's die er aangesneden worden en voelen ze zich zeker genoeg om het woord te nemen. Daarom ligt hier in Vlaanderen een belangrijke taak voor het schoolopbouwwerk (SOW). Jammer genoeg is de financiering van SOW weinig structureel. Het ministerie van Onderwijs zou dit op zich moeten nemen.
- Anderzijds kan men verenigingen die actief streven naar een eenvoudiger en verstaanbaar taalgebruik bij deze materie betrekken. Toemeka²⁴ is daar een voorbeeld van. Deze vzw heeft al rond het thema onderwijs gewerkt. Ze heeft het mandaat en de steun van de overheid om de verenigingen bij te staan.

Tijdens gesprekken op het Steunpunt werd er wel duidelijk gesteld dat de deelname aan het formeel overleg niet zaligmakend is. Het is een illusie te geloven dat alle problemen opgelost zijn eens de ouders die in armoede leven in staat zijn om te participeren aan de officiële instanties.

6. De inschrijving

In het Verslag 2005 werd er gepleit om het inschrijvingsrecht te versterken en meer bekend te maken. De deelnemers aan het overleg willen het absolute recht op inschrijving ook nu onderstrepen. Er moet voor gezorgd worden dat de kinderen van elk gezin in de school van hun keuze ingeschreven kunnen worden. De voorbije twee jaar zijn er wel **maatregelen** in die richting **genomen**.

In de Franse Gemeenschap werd er een decreet²⁵ goedgekeurd dat het recht op inschrijving regelt. Het nieuwe decreet voorziet onder andere in een gemeenschappelijke inschrijvingsperiode. Vanaf het schooljaar 2007-2008 worden de plaatsen per school toegewezen naargelang de datum dat de leerling werd ingeschreven. Wie zich vroeg inschrijft, heeft dus meer kans om in de school van zijn keuze toegelaten te worden. Voorts verplicht het decreet de scholen om een algemeen register van inschrijvingsaanvragen bij te houden. Zo moeten verkapte weigeringen voorkomen worden. Het Collectief 'Pour une école pour tous'²⁶, dat de vraag naar meer duidelijke en transparante inschrijvingsregels steunt, vindt dat dit decreet een stap in de goede richting is. Er is evenwel meer duidelijkheid nodig over bepaalde punten van het decreet, met name over de verspreiding van informatie (betreffende de nieuwe regels en hun praktische modaliteiten...) en over de controle op de procedures. Het Collectief onderstreept eveneens dat het inschrijvingsdecreet maar één maatregel is en roept op tot een verdere democratisering van het onderwijs in zijn geheel.

²⁴ <http://www.toemeka.be>.

²⁵ Decreet van 8 maart 2007 houdende diverse maatregelen met het oog op de regularisatie van de inschrijvingen en van de veranderingen van school in het leerplichtonderwijs, *Belgisch Staatsblad*, 3 juli 2007.

²⁶ De lijst van deelnemende organisaties is te vinden op www.diversiteit.be.

In Vlaanderen is het inschrijvingsrecht bepaald in het decreet Gelijke Onderwijskansen van 2002²⁷, dat in 2005²⁸ nog werd verfijnd. Uit het overleg blijkt dat deze verfijningen hun vruchten afwerpen. De Vlaamse deelnemers aan het overleg waren eerder positief over de gang van zaken. Uit hun ervaringen bleek dat er veel vooruitgang geboekt kan worden indien de lokale overlegplatforms gevoelig zijn voor deze materie. Er werden praktijkvoorbeelden gegeven van LOP's die de scholen in hun regio (bv. in Brussel, Gent en Sint-Niklaas) een charter voorleggen waarin inspanningen gevraagd worden om de problemen rond inschrijving en weigering van leerlingen beter aan te pakken.

De vraag is echter wat er gebeurt als een lokaal overlegplatform minder oog heeft voor deze kwestie. Zo legt de Vlaamse Gemeenschap de scholen geen inschrijvingsperiode op, maar laat ze het lokale niveau hier zelf over beslissen. Binnen de LOP's kunnen er afspraken gemaakt worden. Zo hebben de lokale overlegplatforms van onder andere Antwerpen en Gent beslist om toch dezelfde inschrijvingsperiode te hanteren. In beide steden zullen bepaalde scholen ook een voorrangperiode voor Gelijke onderwijskansen (GOK)-leerlingen²⁹ instellen. Dit zijn echter vrijwillige initiatieven van de LOP's. Op plaatsen waar het LOP geen stappen zet, kunnen ouders de leerlingen vanaf 1 september van het voorafgaande schooljaar al inschrijven. Aangezien de plaatsen per school toegewezen worden naargelang de datum dat de leerling werd ingeschreven, kunnen er dus problemen blijven. Het is immers algemeen bekend dat ouders in armoede hun kinderen later inschrijven. Daarom zou het goed zijn om één inschrijvingsperiode voor alle Vlaamse scholen in te stellen met daarbij een voorrangperiode voor kansarme leerlingen.

Ondanks de nieuwe initiatieven blijft bij de deelnemers aan het overleg de vrees bestaan voor **grijze zones**. De maatregelen die in beide gemeenschappen genomen werden, zijn ongetwijfeld stappen in de goede richting, maar men zal er over moeten waken dat de wet naar de geest wordt toegepast. Zo mogen scholen in de Franse Gemeenschap bijvoorbeeld geen leerlingen meer weigeren vanwege hun resultaten het jaar voordien, maar de kans bestaat dat ze ouders tijdens het inschrijvingsgesprek wel zullen ontmoedigen om hun kinderen effectief in te schrijven.

Een ander punt van kritiek ligt in het feit dat het decreet van de Franse Gemeenschap bepaalt dat onderwijsinstellingen het recht hebben om **meerderjarige uitgesloten leerlingen** te weigeren. De deelnemers aan het overleg pleiten er unaniem voor dat deze leeftijdsdiscriminatie uit het decreet wordt geschrapt. Voorts pleiten ze ervoor om beter om te gaan met het probleem van de uitgesloten leerlingen. Het voorbeeld van Luik werd aangehaald, waar scholen van hetzelfde net uitgesloten leerlingen uitwisselen, zodat deze steeds naar school kunnen.

In het Vlaamse inschrijvingsrecht wordt geen onderscheid gemaakt tussen minder- en meerderjarigen. Een directie kan dus op basis van de leeftijd geen leerling weigeren. In het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) moet een leerling ouder dan 18 jaar wel een tewerkstellingsovereenkomst kunnen voorleggen. Het hebben van een dergelijke arbeidsovereenkomst is voor meerderjarigen dus impliciet een extra toelatingsvoorwaarde.

De grijze zones en de problemen met uitgesloten leerlingen geven aan dat er, ondanks de versterking van het inschrijvingsrecht, nog heel wat problemen overblijven. Deelnemers aan het overleg pleiten dan ook voor een **evaluatie** van de toepassing van de wetgeving die het inschrijvingsrecht regelt. Aan Franstalige kant betreurt men het feit dat het nieuwe decreet niet ver genoeg gaat. Er wordt gepleit om het debat rond les bassins scolaires (zie sociale segregatie schoolmarkt) te heropenen. Doordat een hogere instantie de leerlingen op basis van de voorkeur van de ouders aan een school zou toewijzen, zou men de grijze zones omzeilen waarvan bepaalde scholen nu soms gebruik maken.

²⁷ Decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *Belgisch Staatsblad*, 14 september 2002.

²⁸ Decreet van 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I (1), *Belgisch Staatsblad*, 30 augustus 2005.

²⁹ GOK-leerlingen zijn leerlingen die beantwoorden aan één of meerdere van de volgende kenmerken: ouders behoren tot de trekkende bevolking, ouders ontvangen een vervanging-sinkomen, het kind woont permanent of tijdelijk buiten het gezin, de moeder heeft geen diploma secundair onderwijs, en het gezin spreekt thuis geen Nederlands.

7. De sociale segregatie op de schoolmarkt

Zowel in de Franse als Vlaamse Gemeenschap blijft er een enorm verschil bestaan in de leerlingenpopulaties van de verschillende onderwijsinstellingen. Sommige scholen streven ernaar om zoveel mogelijk goede leerlingen uit de betere sociale milieus aan te trekken met als gevolg dat andere scholen de leerlingen die het moeilijker hebben, moeten opvangen. Het is de marktwerking in het onderwijslandschap die hiervoor verantwoordelijk is. Deze marktwerking wordt gevoed door twee principes. Aan de ene kant is er het grondwettelijke recht van ouders op vrije schoolkeuze. Aan de andere kant is er de financiering van de scholen, die vooral op basis van leerlingenaantallen gebeurt. Een school krijgt evenveel geld of ze nu een kind van goede komaf aanneemt, dan wel een kind dat in armoede leeft. Om een betere sociale mix te creëren, kan men evenwel aan beide principes sleutelen.

In het Franstalige onderwijs leefde tot voor kort het idee van '**Les bassins scolaires**'.³⁰ Volgens de deelnemers aan het overleg lijkt dit voorstel echter een stille dood gestorven te zijn, omdat het volgens nogal wat mensen te hard aan de vrije schoolkeuze raakte. Ook al heeft deze vrije schoolkeuze voor sommige leerlingen nefaste gevolgen – met name ouders in armoede hebben niet dezelfde informatie en mogelijkheden om de beste school voor hun kinderen te kiezen – het blijft een erg delicaat onderwerp.

Daarom wordt er vanuit het beleid ingezet op de tweede keuze, **de financieringsvorm van de scholen**. In de Franse Gemeenschap bestaat er het systeem 'Discrimination Positive' (D+).³¹ Dit maakt het voor scholen die leerlingen uit achtergestelde buurten ontvangen, mogelijk om meer personeel en extra werkingsmiddelen te ontvangen. De leden van de overleggroep onderwijs wijzen erop dat dit systeem negatieve bijwerkingen heeft. De scholen in kwestie krijgen het label D+ opgeplakt en dit werkt als een stigma. Ouders uit kansrijke milieus sturen hun kinderen er niet meer naartoe en ook leerkrachten willen er niet meer gaan werken. Daarenboven biedt deze financieringswijze weinig flexibiliteit: een school schikt zich naar de voorwaarde om te genieten van de D+, of niet. Door het principe van gedifferentieerde financiering ingang te doen vinden in de kern van het financieringsmechanisme van de onderwijsinstellingen, wil de wetgever rekening houden met de werkelijke socio-economische situatie van elk kind. Er wordt voorzien in een lineaire stijging van subsidies voor scholen die meer leerlingen uit maatschappelijk kwetsbare groepen aannemen.³²

Ondertussen kijken de deelnemers aan het overleg uit naar de resultaten van het nieuwe financieringsmodel dat de Vlaamse minister van Onderwijs voor het leerplichtonderwijs wil invoeren.³³ Dit systeem draait eveneens rond de **kenmerken van de individuele leerlingen**. Scholen zullen extra geld krijgen voor de ondersteuning van leerlingen uit kansengroepen.³⁴ De vier indicatoren om die leerlingen aan te wijzen zijn: het diploma van de moeder, het gezinsinkomen, de thuistaal en de sociale buurt waar de leerling woont. De aanwezigheid van een van deze indicatoren zal voldoende zijn om extra middelen te krijgen voor een leerling.

Het systeem zal pas in 2012 volledig in werking treden.³⁵ Toch is men al begonnen met een bevraging van de ouders. De administratie wil zicht krijgen op de thuistaal en op het diploma van de moeder. Deze gegevens zijn op dit moment nog niet op een andere manier beschikbaar. De deelnemers aan het overleg hebben echter kritiek op de manier waarop naar deze informatie

³⁰ Uit onderzoek blijkt dat naast de concurrentie tussen scholen en de onevenredige verdeling van sterke en zwakke leerlingen, er ook een geografische component aan het verhaal zit. Scholen liggen vooral in concurrentie met de andere scholen uit hun regio. Uit die vaststelling groeide het idee om instanties op te richten die de scholen per regio bijeen brengen: 'les bassins scolaires'. In die organen zouden er afspraken gemaakt kunnen worden over een betere samenwerking, de optimalisering van het onderwijsaanbod en een betere verdeling van sterke en zwakke leerlingen per school. De ouders geven een aantal scholen op in volgorde van voorkeur. De plaatsen per school zijn op voorhand bekend en als de vraag het aanbod overschrijdt, dan wijst men de plaatsen toe aan de hand van vooraf duidelijk opgestelde criteria.

³¹ Decreet van 30 juni 1998 dat erop gericht is alle leerlingen gelijke kansen op sociale emancipatie te geven, inzonderheid door de invoering van maatregelen voor positieve discriminatie, *Belgisch Staatsblad*, 22 augustus 1998.

³² Decreet van 28 april 2004 betreffende de gedifferentieerde financiering van de instellingen voor basisonderwijs en secundair onderwijs, *Belgisch Staatsblad*, 28 juni 2004.

³³ Vandenbroucke, F. (2007). *Krijtlijnen voor de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs – Discussienota 15 juni 2007*. <http://www.vandenbroucke.com>.

³⁴ In de huidige GOK wetgeving is het al zo dat Vlaamse scholen met meer kansarme kinderen meer middelen krijgen, maar nog niet op reguliere basis.

³⁵ Oorspronkelijk was voorzien dat het vanaf september 2008 volledig in werking zou treden, maar dat is uitgesteld. Voor de werkingstoelagen is er al een aanpassing in 2008, maar voor de berekening van de omkadering zal het nieuwe financieringssysteem pas in werking treden vanaf het schooljaar 2011-2012. Als overgangsmaatregel is een derde en laatste GOK-cyclus voorzien (2008-2011).

gepeild wordt. Er rijzen vooral vragen over **het recht op privacy**. De vragenlijsten zijn immers op naam en worden via de scholen aan de administratie overgemaakt. Om elk misbruik tegen te gaan, konden alle deelnemers zich vinden in de werkwijze die het LOP Gent hanteert. In dit LOP werd er afgesproken dat de ouders hun gegevens in een gesloten omslag aan de scholen overhandigen.

Hoewel het overleg dus veel verwacht van dit nieuwe financieringssysteem op basis van leerlingenkenmerken, wijst het er ook op dat financiële maatregelen alleen, de problematiek van de sociale segregatie op de schoolmarkt niet zullen oplossen. Scholen zouden ook een cultuur moeten aankweken die erop gericht is om een zo breed mogelijke mix van leerlingen aan te trekken. De deelnemers beseffen dat de school niet in staat is om de ongelijkheid die er in de samenleving bestaat, recht te trekken, maar ze verwachten wel dat het onderwijs de zaak niet nog erger maakt. In dat opzicht bestaan er nu nog te veel mechanismen die, al dan niet bewust, gebruikt worden om kinderen uit arme gezinnen uit te sluiten.

De deelnemers aan het overleg verwijzen daarbij naar bepaalde praktijken bij de inschrijving (zie ook: 6. De inschrijving), maar ook naar **huiswerk**. Aangezien kinderen uit arme gezinnen dit niet altijd in de ideale omstandigheden kunnen maken en hun ouders niet de mogelijkheden hebben om hen hiermee te helpen, scoren zij er minder goed op dan andere leerlingen. Het overleg pleit er daarom voor dat elke school een doordacht huiswerkbeleid zou voeren dat niet tot sociale uitsluiting leidt. Scholen en leerkrachten moeten dit in het achterhoofd houden wanneer ze de inhoud en de hoeveelheid huistaken bepalen die ze hun leerlingen meegeven.

8. De oriëntatie in de schoolloopbaan

Het Algemeen verslag over de Armoede wees er in 1994 al op dat kinderen uit arme gezinnen verhoudingsgewijs meer in het buitengewoon onderwijs (BuO) belanden. Dit is nog steeds het geval. Het heeft onder andere te maken met een verkeerd lopend doorverwijzingproces. De oriëntatie in de schoolloopbaan loopt echter niet enkel fout bij kinderen in het BuO.

Voor het BuO zijn de problemen het meest schrijnend. Het Vlaamse onderwijsbeleid wil hiertegen reageren via de **Leerzorg**³⁶ dat elke leerling zorg op maat moet geven. Het decreet hierover is gepland voor het najaar van 2008. Het huidige systeem van types in het BuO zal hiermee hervormd worden. Dit zou ervoor moeten zorgen dat vooral kansarme kinderen die vandaag vaak onterecht in het buitengewoon onderwijs terecht komen, op basis van het hen toegewezen zorgniveau, beter begeleid zullen worden in het gewoon onderwijs. Enkel leerlingen met nood aan het hoogste zorgniveau, zouden op die manier buitengewoon onderwijs moeten volgen.³⁷ Er blijven echter vragen. Zo zal de bepaling van het vereiste leezorgniveau door de centra voor leerlingenbeleiding (CLB) gebeuren en is er geen beroep mogelijk tegen deze beslissing. De deelnemers aan het overleg vinden dat dit recht op beroep er wel moet komen. De ouders van de leerlingen zouden de vrijheid moeten hebben om al dan niet gebruik te maken van het voorgestelde zorgniveau.

De vraag naar een betere **begeleiding** bij de oriëntatie in de schoolloopbaan weerklinkt steeds vaker. Een foute studiekeuze zorgt er immers mee voor dat de slaagkansen van een leerling sterk dalen. Daarom werden er maatregelen getroffen om de centra voor leerlingenbeleiding in Vlaanderen en de centres psycho-médico sociaux (CPMS)³⁸ in de Franse Gemeenschap te versterken. In het 'Contrat pour l'école' van de Franse Gemeenschap staat dat hun middelen worden opgetrokken en dat de CPMS-medewerkers beter opgeleid zullen worden om leerlingen te helpen bij het uitstippelen van hun studieloopbaan. Hierbij krijgt de ondersteuning van de ouders specifieke aandacht. Zij moeten ondersteund worden bij de begeleiding van het schooltraject van hun kinderen. De

³⁶ Vandenbroucke, F. (2006). *Ontwerp van conceptnota: Leerzorg 17-11-2006*. <http://www.ond.vlaanderen.be/beleid/nota/leerzorg.htm> (6-11-2007).

³⁷ Leerlingen in het leezorgniveau III zullen kunnen kiezen tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs.

³⁸ Decreet van 14 juli 2006 betreffende de opdrachten, programma's en activiteitenverslag van de psycho-medisch- sociale centra, *Belgisch Staatsblad*, 5 september 2006.

deelnemers aan het overleg juichen dit toe. Ouders in armoede hebben het vaak moeilijk om hun kinderen te helpen bij het uitstippelen van hun schoolloopbaan omdat ze zelf maar weinig kennis over de inhoud van de verschillende studierichtingen hebben.

Toch moeten er naast deze individuele begeleiding ook **structurele maatregelen** genomen worden. Een deelnemer stelde dat het probleem nog steeds verkeerd gesteld wordt en dus ook verkeerd wordt aangepakt. Niet de oriëntatie is het probleem, maar de hiërarchie tussen de studierichtingen. Dit zorgt ervoor dat een leerling zijn schoolloopbaan vaak in een te zware studierichting, meestal van het algemeen vormend onderwijs, aanvangt en zo via een aantal andere richtingen en eventueel zelfs enkele jaren dubbelen, terechtkomt in een studierichting, die als zwakker aanzien wordt. Dit heeft vele nadelen. Enerzijds is er de psychologische schade, anderzijds komt de leerling pas laat in de studierichting terecht waarin hij zijn schoolloopbaan zal afsluiten. Dit zorgt ervoor dat hij veel voorkennis mist en dus een grotere kans maakt om het onderwijs zonder diploma of getuigschrift te verlaten. Leerlingen uit gezinnen in armoede komen vaker in deze waterval terecht.

Zolang het kwaliteitsverschil tussen het algemeen secundair onderwijs (ASO), het technisch secundair onderwijs (TSO) en het beroepssecundair onderwijs (BSO) niet gedicht wordt, zullen kansrijken naar het ASO blijven gaan en kansarmen naar het (D)BSO. Concreet wordt er daarom, net als in het Verslag van 2005, gepleit voor een aanpak die enerzijds stappen zet naar een meer comprehensief onderwijs en die anderzijds het BSO versterkt. Dit heeft enkel kans van slagen als er aan enkele randvoorwaarden voldaan wordt:

- In het basisonderwijs moet er meer aandacht en waardering komen voor technische en handvaardigheidsvakken. Door dit soort vakken dan al te geven, kan er op jonge leeftijd interesse gewekt worden voor technische richtingen en wordt de latere keuze voor het technisch en beroepsonderwijs een meer positieve keuze.
- Verder moet de accumulatie van achterstanden voorkomen worden door meer binnenklasdifferentiatie.³⁹ Deze binnenklasdifferentiatie zorgt ervoor dat de leraar varieert in pedagogische methode, ritme en moeilijkheidsgraad naar gelang de behoefte van elke individuele leerling. Op die manier kunnen leerlingen van verschillend niveau in één klas zitten en toch de benadering krijgen die zij individueel nodig hebben.
- Klassen moeten meer heterogeen samengesteld worden. Het voordeel van zulke klassen is dat de zwakkere leerlingen zich optrekken aan het niveau van de anderen. Doordat de sterkere leerlingen de leerstof aan hun collega's uitleggen, kennen zij het zelf ook beter.⁴⁰

De ideeën van de andere deelnemers sloten hierbij aan. Er werd tijdens het overleg eveneens opnieuw gewezen op de waardeverschillen tussen de onderwijswereld en de gezinnen in armoede. Met name het abstracte, schriftelijke karakter van het onderwijssysteem staat haaks op de situatie in het gezin waar de nadruk op het concrete en het orale ligt. De evaluaties in de school moeten erop gericht zijn om de leerlingen de middelen en vaardigheden aan te reiken die hen in staat stellen zich te emanciperen. Eerder dan hen te scheiden in verschillende studierichtingen, wordt er voorgesteld om een gemeenschappelijke stam van vakken in te richten tot de leeftijd van 16 jaar, dit gecombineerd met een pedagogische aanpak die differentieert naar de specifieke noden van elke leerling

9. Het taalbeleid

Over de invloed van de thuistaal op de schoolse prestaties van leerlingen wordt er nog steeds gediscussieerd. Aan de ene kant is er het kamp dat beweert dat kinderen bij wie de thuistaal verschilt met de taal die op school gesproken wordt, meer moeilijkheden

³⁹ Heylen, L., e.a. (2006). *Differentiatie in de klas - Omgaan met verschillen*, EE Cahier. Leuven : CEGO Publishers.

⁴⁰ Het Vlaamse onderwijs is wereldkampioen in de reproductie van sociale ongelijkheid. (2005). *Klasse*, nr. 158, oktober 2005, p. 12-13.

ondervinden.⁴¹ Aan de andere kant is er een groep die stelt dat deze verschillen terug te brengen zijn tot socio-economische achterstelling.⁴² De deelnemers aan het overleg pleiten er in ieder geval voor dat de toegenomen aandacht voor de taal, de aandacht voor de socio-economische factoren bij het falen van leerlingen niet mag overschaduwen. Bovendien wordt er wel eens vergeten dat taalproblematiek niet alleen een zaak van nieuwkomers is. Ook voor arme gezinnen van Belgische origine is taal soms een struikelblok.

De deelnemers aan het overleg onderlijnen dit. Ze pleiten er daarom voor om een onderscheid te maken tussen taal en taalgebruik. Dat **taalgebruik** is in arme gezinnen van Belgische afkomst ook vaak erg verschillend van het taalgebruik dat in de onderwijsinstellingen gehanteerd wordt. De schooltaal is vaak veel abstracter en leerkrachten gaan er te gemakkelijk van uit dat alle leerlingen dit abstractieniveau gewoon zijn.

In het geval van leerlingen van buitenlandse afkomst, is de overleggroep van mening dat het feit dat deze kinderen verschillende talen spreken, een positieve zaak is. Het beleid moet dit gegeven dan ook als een rijkdom bekijken en niet als een probleem. De deelnemers aan het overleg wijzen maatregelen, die leerlingen verplichten om ook op de speelplaats de schooltaal te spreken, dan ook af. Ook voor de autochtone leerlingen is het pedagogisch zinvol om te leren dat er meer talen gesproken worden dan alleen hun moedertaal. Bovendien bestaan er aanwijzingen dat allochtone leerlingen die bij het begin van hun onderwijsloopbaan ook in hun moedertaal les krijgen, meer kans hebben om op lange termijn succesvol te zijn op school. De werkgroep Immigratie vzw, die grotendeels verantwoordelijk is voor de onderwijswerking in vzw Foyer⁴³, organiseert al enkele jaren projecten rond 'Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur' (OETC). Leerlingen die deze OETC-projecten volgen, komen vaker in het ASO terecht en behalen betere resultaten in het secundair onderwijs, dan dezelfde doelgroep die niet deelneemt.

Verskillende deelnemers aan het overleg pleiten in dit verband ook voor meer respect voor de ouders die de schooltaal niet spreken. Sommige politieke verantwoordelijken en onderwijsactoren hebben de neiging om hen op een erg stigmatiserende manier te benaderen. Veel van hen willen de schooltaal wel leren, maar aangezien ze in hun land van herkomst geen onderwijs genoten hebben, is dit niet evident. Dit gebrek aan scholing is vaak de eigenlijke oorzaak van veel problemen.

Voorts kunnen de deelnemers zich niet vinden in maatregelen die anderstalige ouders op paternalistische wijze aansporen om de schooltaal met hun kinderen te spreken. Hun taal is vaak het enige van hun oorsprong dat deze ouders aan hun kinderen kunnen geven. De overleggroep wijst er trouwens op dat de taal die men in een gezin spreekt enkel tot de autonomie van dat gezin behoort en niet tot die van de beleids- of onderwijsverantwoordelijken.

Daarnaast is er het probleem van de **laaggeletterdheid**. Veel mensen blijken niet in staat om geschreven informatie op adequate wijze te gebruiken. Deze problematiek is multi-dimensioneel en complex. Ze verhindert dat mensen in de maatschappij meekunnen. Uit cijfermateriaal blijkt dat 15% tot 18% van de volwassenen in Vlaanderen te weinig geletterd zijn om goed te kunnen functioneren in de huidige samenleving.⁴⁴ In Wallonië en Brussel wordt dat cijfer op 10% geschat.⁴⁵ In vergelijking met onderzoek uit vergelijkbare landen, gaat het hier waarschijnlijk om een onderschatting van het probleem. Zelfs jongeren die pas van de schoolbanken komen, zijn een risicogroep. De problemen stellen zich voornamelijk in het beroepsonderwijs. Uit onder-

⁴¹ Jacobs, D., Rea, A., Hanquinet, L. (2007). *Prestaties van de leerlingen van buitenlandse herkomst in België volgens de PISA-studie: vergelijking tussen de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

⁴² Hirt, N. (2006). *PISA 2003 et les mauvais résultats des élèves issus de l'immigration en Belgique. Handicap culturel, mauvaise intégration ou ségrégation sociale?*, Appel pour une école démocratique. <http://www.ecoledemocratique.org>.

⁴³ <http://www.foyer.be>.

⁴⁴ Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2007). *Geletterdheid op de werkvloer. Actiestrategieën en organisatievormen voor geletterdheidspraktijken op de werkvloer*. Brussel: Vlaamse Overheid, p. 7.

⁴⁵ Lire et Ecrire. (2006). *Questions sur l'alphabétisation. Réponses aux 59 questions les plus fréquentes*. Brussel: Lire & Ecrire Communauté française, p. 14.

zoek⁴⁶ blijkt dat een derde van de leerlingen uit het beroepssecundair onderwijs op een erg laag niveau presteert. Beide gemeenschappen hebben daarom maatregelen genomen om dit probleem aan te pakken.

- Aan Vlaamse kant is er sinds 2005 het 'Plan Geletterdheid Verhogen'⁴⁷. Dit plan voorziet onder andere in een snelle en systematische screening van laaggeletterdheid bij kansengroepen. Voorts moet er nagegaan worden of er in het beroepsonderwijs voldoende aandacht bestaat voor het aspect geletterdheid⁴⁸.
- Ook aan Franstalige kant⁴⁹ kiest men ervoor om laaggeletterdheid op een systematische wijze op te sporen. Dit gebeurt in samenwerking met de vzw 'Lire et Ecrire'⁵⁰. Verder wordt er een opleiding tot 'alfabetiseringswerker' (formateur en alphabétisation) voorzien binnen het onderwijs van het korte type in het Onderwijs voor Sociale Promotie, en ook kwamen er 25.000 extra lessen die onder andere naar alfabetisering gingen.

De deelnemers aan het overleg pleiten er in dit verband overigens opnieuw voor dat de scholen in communicatie met de ouders rekening houden met hun taalgebruik. Nog te vaak worden er onnodig veel vaktermen en moeilijke afkortingen gebruikt. Het gebruik van eenvoudige taal blijft dus de boodschap

10. Aanbevelingen

Hoewel de overleggroep 'Armoede en Onderwijs' vindt dat de lezer best de hele tekst doorneemt om alle nuances te begrijpen, heeft ze toch gekozen om er voor de beleidsmakers enkele aanbevelingen uit te lichten. Deze voorstellen zijn soms erg specifiek, maar houden de onderliggende principes in het achterhoofd.

10.1. De relatie tussen ouders in armoede en de onderwijswereld

- **In elke school op een structurele manier nadenken over de reden waarom sommige leerlingen niet slagen. Het pedagogisch, didactisch en communicatiebeleid herbekijken en indien hierin een oorzaak van sociale uitsluiting ligt, bijsturen.**

Veel van de moeilijkheden vloeien voort uit de afstand die er bestaat tussen de gezinnen in armoede en de onderwijswereld die nog steeds op de leest van de middenklasse geschoeid is.

- **Een opleiding over omgaan met diversiteit inrichten voor personen die leerlingen inschrijven. Dit moet hen in staat stellen om op een heldere en open manier met ouders in armoede te communiceren.**

Het inschrijvingsmoment is het eerste formele contact van ouders met de school en het is dus essentieel dat dit goed verloopt.

- **Voldoende middelen vrijmaken zodat personen die op professionele wijze de relatie tussen de ouders en de scholen willen verbeteren, dit op een structurele manier kunnen doen.**

Om beter met de ouders te communiceren, is het niet enkel nodig om opleidingen te voorzien voor de leerkrachten en het administratief personeel, maar ook om op een structurele manier na te denken over maatregelen die genomen moeten worden

⁴⁶ Departement Onderwijs van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. (2002). *Vlaamse onderwijsindicatoren in internationaal perspectief - editie 2002*. Brussel: Departement Onderwijs van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

⁴⁷ Beslissing van de Vlaamse regering van 24 juni 2005 over het strategisch plan van de Vlaamse Gemeenschap met betrekking tot het verhogen van de geletterdheid van de Vlaamse bevolking.

⁴⁸ Volgens de OESO is geletterdheid de vaardigheid om gedrukte en geschreven informatie te gebruiken om te functioneren in de maatschappij, om persoonlijke doelstellingen te bereiken en persoonlijke kennis en kunde te ontwikkelen.

⁴⁹ Gouvernement de la Communauté française. (2007). *Enseignement obligatoire et de promotion sociale. Législature 2004-2009. Bilan et perspectives à mi-législature (août 2004 – avril 2007: 33 mois). Deuxième édition – mai 2007*. p. 35. http://www.arena.cfwb.be/upload/fichiers/Bilan_milegislation.pdf. (6-11-2007).

⁵⁰ <http://www.lire-et-ecrire.be>.

om het dagelijks functioneren van de onderwijsinstelling te verbeteren (bv. ervoor zorgen dat de contacten tussen leerkrachten en ouders vanzelfsprekend worden; het voor ouders mogelijk maken om grote schoolkosten in schijven te betalen).

10.2. De onderwijskosten

- Ervoor zorgen dat het onderwijs volledig kosteloos wordt.

Hoewel er al maatregelen genomen zijn, blijven er op dit vlak toch nog moeilijkheden. Er wordt daarom aan de bevoegde overheden gevraagd om verdere inspanningen te doen om het onderwijs volledig kosteloos te maken.

- Extra aandacht besteden aan de schoolkosten die gezinnen met kinderen in het technisch en het beroepsonderwijs moeten maken.

Deze richtingen trekken meer arme leerlingen aan, maar de kosten liggen hoger.

- Het lokale beleidsniveau aansporen om er mee voor te zorgen dat gezinnen in armoede de schoolkosten kunnen betalen.

Het kan hier bijvoorbeeld gaan om het OCMW van de gemeente dat tussenkomt in de schoolkosten van leerlingen uit sociaal kwetsbare gezinnen of om een beslissing van het gemeentebestuur om de toegang tot het zwembad of tot een cultureel centrum voor schoolse activiteiten gratis te maken.

- Voor de Vlaamse Gemeenschap: het systeem van de maximumfactuur in het secundair onderwijs invoeren en de toepassing evalueren.

De maximumfactuur in het Vlaamse basisonderwijs is een financiële maatregel die de jaarlijkse kosten inzake schooluitstappen en schoolbenodigdheden tot een plafondbedrag beperkt.

10.3. De opleiding en nascholing van leerkrachten

- De lerarenopleiding bijsturen zodat omgaan met diversiteit op een structurele manier wordt bijgebracht.

Enkele cursussen volstaan hier niet. Een transversale aanpak dringt zich op.

- Leerkrachten permanente vorming aanbieden.

Die vorming zou hen een reflexieve houding ten opzichte van hun beroep kunnen bijbrengen en hun gevoeligheid voor diversiteit stimuleren. Om een echt effect te hebben, moet deze vorming binnen de arbeidstijd gevolgd kunnen worden.

10.4. De deelname aan het kleuteronderwijs

- Nagaan of sensibiliseringscampagnes de doelgroep wel voldoende bereiken.

Sensibiliseringsacties moeten de ouders bereiken waarvan de kinderen nog niet naar de kleuterschool gaan. Zulke campagnes missen echter vaak hun doel omdat ze de sociaal kwetsbare groepen vaak niet bereiken. Daarom moeten er nagedacht worden op welke manier deze mensen wel bereikt kunnen worden.

- Erop toezien dat sensibiliseringscampagnes niet tot culpabilisering leiden.

Dergelijke campagnes zullen enkel efficiënt zijn als ze tot doel hebben de ouders te tonen dat de kleuterschool belangrijk is voor hun kinderen. Ouders moeten hun kinderen naar de kleuterschool brengen omdat ze er het nut van inzien, niet omdat een autoriteit het hen oplegt. Daarbij moet in het achterhoofd gehouden worden dat ouders die hun kleuters niet naar school brengen daarom geen slechte ouders zijn.

- **Ervoor zorgen dat kleuterscholen de nodige tijd en de nodige middelen investeren in de contacten met de ouders, in het bijzonder bij de eerste ontmoeting.**

Tijdens dit contactmoment krijgen de ouders de nodige informatie. De school luistert ook naar hun vragen en bekommernissen. Als ouders uit kansengroepen zich op deze eerste ontmoeting welkom voelen, kan hen op een open manier het belang van deelname aan het kleuteronderwijs duidelijk gemaakt worden.

10.5. De participatie in overlegorganen

- **De participatie van ouders aan alle dimensies van het onderwijs voor ogen houden en niet enkel de deelname aan de formele overlegorganen.**
- **De verschillende overlegorganen die onder andere tot doel hebben de gezinnen dichterbij de school en bij andere sociale en pedagogische actoren te brengen, beter bekend maken (bv. les conseils de participation, de lokale overlegplatforms).**

- **De thema's die in overlegorganen besproken worden, breder maken dan louter het technische onderwijsbeleid, dit in een taal die ook voor de ouders in armoede begrijpbaar is.**

Om een echte participatie te stimuleren, zouden de onderwerpen die er besproken worden, over meer moeten gaan dan louter over de schooltechnische zaken (bv. de organisatie van de schoolkantine). Ook de inhoud en de invulling van het pedagogisch project zou een onderwerp moeten zijn.

- **Verenigingen en organisaties die mensen in armoede ondersteunen bij hun deelname aan overlegorganen, op een structurele manier financieren.**
- **Het taalgebruik in officiële overlegorganen duidelijker en meer verstaanbaar maken voor iedereen. De verenigingen hierbij betrekken.**

10.6. De inschrijving

- **Ervoor zorgen de vrije schoolkeuze voor iedereen gerealiseerd wordt, ook voor kinderen uit maatschappelijk kwetsbare groepen.**

- **Een opleiding over omgaan met diversiteit inrichten voor personen die leerlingen inschrijven. Dit moet hen in staat stellen om op een heldere en open manier met ouders in armoede te communiceren.**

Het inschrijvingsmoment is het eerste formele contact van ouders met de school en het is dus essentieel dat dit goed verloopt.

- **De effecten van de recente maatregelen die als doel hadden het inschrijvingsrecht te versterken, evalueren en hierbij alle actoren betrekken, inclusief de gezinnen.**

- **In de Franse Gemeenschap onderwijsinstellingen het recht ontzeggen om meerderjarige leerlingen die in een andere school uitgesloten zijn, te weigeren. En in Vlaanderen de extra toelatingsvoorwaarde voor meerderjarige leerlingen in het DBSO, namelijk het hebben van een tewerkstellingsovereenkomst, schrappen.**

10.7. De sociale segregatie op de schoolmarkt

- **Erop toezien dat initiatieven die genomen worden om de sociale segregatie te bestrijden, niet tot stigmatisering van de gezinnen in armoede leiden.**

- **Scholen een doordacht huiswerkbeleid laten voeren dat niet tot sociale uitsluiting leidt.**

Naast de segregatie die uit de marktwerking in het onderwijslandschap voortvloeit, bestaan er ook binnen de school een aantal mechanismen die tot sociale uitsluiting leiden. Huiswerk is er daar één van. Aangezien kinderen uit arme gezinnen dit niet altijd in de ideale omstandigheden kunnen maken en hun ouders niet de mogelijkheden hebben om hen hiermee te helpen, scoren zij hier minder goed op dan andere leerlingen. Scholen en leerkrachten moeten dit in het achterhoofd houden wanneer ze de inhoud en de hoeveelheid huistaken bepalen die ze hun leerlingen meegeven.

10.8. De oriëntatie in de schoolloopbaan

- **Ook in het basisonderwijs meer aandacht en waardering geven aan technische en handvaardigheidsvakken.**

Door dit soort vakken al in het basisonderwijs te geven, kan er op jonge leeftijd interesse gewekt worden voor technische richtingen en wordt de latere keuze voor het technisch en beroepsonderwijs meer een positieve keuze.

- **Accumulatie van achterstanden voorkomen door meer binnenklasdifferentiatie.**

Door deze binnenklasdifferentiatie wordt er ingespeeld op de verschillen tussen leerlingen in één klas, door te variëren in didactische werkvorm, didactisch materiaal, tempo, moment waarop de leerstof verwerkt wordt en moeilijkheidsgraad.

- **Klassen meer heterogeen samenstellen door leerlingen langer een gemeenschappelijke stam van vakken te laten volgen.**

Heterogene klassen hebben als voordeel dat de zwakkere leerlingen zich optrekken aan de andere kinderen in de groep. Doordat de sterkere leerlingen de leerstof aan hun collega's uitleggen, kennen ze het zelf beter.

- **In het Vlaamse systeem van 'Leerzorg', de vrije keuze van de ouders behouden om al dan niet gebruik te maken van het voorgestelde zorgniveau of over te stappen naar het Buitengewoon Onderwijs.**

Met het systeem van leezorg wil de Vlaamse minister van Onderwijs ervoor zorgen dat leerlingen met specifieke noden de juiste zorg krijgen. Het huidige systeem van types in het BuO zal vervangen worden door een raster van clusters en zorgniveaus. Dit zou ervoor moeten zorgen dat vooral kansarme kinderen die vandaag vaak onterecht naar het buitengewoon onderwijs verwezen worden, op basis van het hun toegewezen zorgniveau, beter begeleid zullen worden in het gewoon onderwijs.

10.9. Het taalbeleid

- **Aandacht schenken aan het taalbeleid zonder de cruciale rol van socio-economische factoren bij het falen van leerlingen te vergeten.**

- **Het feit dat kinderen van buitenlandse afkomst meerdere talen spreken, als een rijkdom bekijken, niet als een probleem.**

- **Scholen sensibiliseren rond het nut van eenvoudig taalgebruik in contacten met ouders in armoede.**

Nog te vaak worden er onnodig veel vaktermen en moeilijke afkortingen gehanteerd. Het gebruik van eenvoudige taal blijft dus de boodschap

Hebben deelgenomen aan het overleg:

Algemeen onderwijsbeleid Antwerpen

AMO La Teignouse

ATD Quart Monde

Brussels Platform Armoede

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

De Vrolijke Kring

De Zuidpoort vzw

Den Durpel

Groupe Prevention Surdettement

HIVA

Partenariat D+ de Schaerbeek et St-Josse

SOS Schulden op School

Universiteit Gent

VCLB-koepel

Vierdewereldgroep 'Mensen voor Mensen' vzw

Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw

Vrienden van het huizeke vzw

Wieder vzw

Wijkpartenariaat - De Schakel, Vereniging Waar Armen het Woord Nemen vzw

XIOS Hogeschool, Departement lerarenopleiding